

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av livsmedelsmarknadslagen och av 1 kap. 6 § och 5 kap. 2 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att livsmedelsmarknadslagen och lagen om rättegång i marknadsdomstolen ändras.

Propositionen bidrar till att genomföra målet i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering att utveckla primärproducentens ställning och balansen inom hela livsmedelskedjan i en rättvisare riktning på det sätt som beskrivs i slutrapporten från den parlamentariska gruppen för bedömning av jordbrukets resultat- och utvecklingsutsikter.

Syftet med propositionen är att främja en fungerande livsmedelsmarknad genom att förbättra skyddet för den svagare parten på livsmedelsmarknaden samt i synnerhet ställningen som avtalspart för leverantörer som säljer jordbruksprodukter och livsmedel.

Enligt förslaget fogas till livsmedelsmarknadslagen ett förbud att gynna köparens eget varumärke. Till livsmedelsmarknadslagen fogas också bestämmelser som stärker skyddet för primärproducentens och livsmedelsindustrins affärshemligheter och skyddet mot begäranden om information som orsakar kostnader samt skyddet mot kommersiella repressalier. Till livsmedelsmarknadslagen fogas också en bestämmelse genom vilken livsmedelsmarknadsombudsmannen i sin tillsynsverksamhet bättre än för närvarande kan ingripa i missbruk av förhandlingspositionen.

Det föreslås att lagen om rättegång i marknadsdomstolen ändras så att livsmedelsmarknadsombudsmannen hos marknadsdomstolen kan ansöka om att köparen meddelas förbud mot att fortsätta att tillämpa avtalsvillkor eller avtalspraxis som är oskäliga för sådana leverantörer som har en svagare förhandlingsposition.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

Lag

om ändring av livsmedelsmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i livsmedelsmarknadslagen (1121/2018) 1 §, 2 § 2 och 8 punkten, 5 § 2 mom., 7 § 3 mom., 10 § 1 mom., 11 § 1 mom., 11 a § 1 mom., 12 §, 12 a §:n 1 mom. samt 13 b § 1 mom., av dem 1 §, 2 § 2 och 8 punkten, 7 § 3 mom., 10 § 1 mom., 11 § 1 mom., 11 a § 1 mom., rubriken för 12 § och 12 a § 1 mom. sådana de lyder i lag 116/2021 och 13 b § 1 mom. sådant det lyder i lag 747/2024, samt

fogas till lagen nya 1 a och 1 b §, till 2 § sådan den lyder i lag 116/2021 en ny 9 punkt, till 2 e § sådan den lyder i lag 116/2021 nya 2 och 3 mom. samt till lagen nya 3 a, 4 a–4 c och 11 b § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på avtal och praxis som gäller handel med jordbruksprodukter och livsmedel mellan näringsidkare. Vad som i denna lag föreskrivs om avtalsvillkor gäller även avtalspraxis.

De bestämmelser i 2 a–2 g § och 3 a § 3 mom. som hänför sig till leveransavtal för jordbruksprodukter och livsmedel och de bestämmelser i 3 a § 2 och 3 mom. och 4 a–4 c § som gäller avtal om handel med jordbruksprodukter och livsmedel tillämpas om leverantören har en mindre omsättning än köparen och köparens omsättning är minst 2 miljoner euro och åtminstone en av dem är etablerad i Europeiska unionen.

Paragraferna i fråga tillämpas, med undantag för kravet som gäller omsättningen, också när köparen är en myndighet inom Europeiska unionens område.

1 a §

Bestämmelser som ska tillämpas oberoende av en lag som annars skulle tillämpas

Bestämmelserna i 2 a–2 d §, 2 e § 1 mom., 2 f § 1 mom. och 2 g § i denna lag ska tillämpas oberoende av vilken stats lag som i övrigt är tillämplig på leveransavtalet, dock så att bestämmelserna inte tillämpas om leverantören har en årsomsättning på mer än 350 000 000 euro och köparen har en större omsättning än detta och så att 2 b § tillämpas endast till den del det är fråga om färskvaror och 2 f § 1 mom. tillämpas endast till den del parterna inte tidigare klart och tydligt i leveransavtalet eller i ett efterföljande avtal mellan leverantören och köparen har kommit överens om returnering av osålda jordbruksprodukter eller livsmedel.

1 b §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att inom handeln med jordbruksprodukter och livsmedel skydda den part som är i svagare ställning mot oskäligen avtalsvillkor och oskäligen handelsmetoder samt att trygga en fungerande livsmedelsmarknad och främja en sund utveckling av den.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

2) *medelstora företag* företag som hör till kategorin mikroföretag samt små och medelstora företag enligt artikel 2.1 i bilagan till kommissionens rekommendation 2003/361/EG om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag [delgivet med nr K(2003) 1422], men som inte är små företag enligt artikel 2.2 eller mikroföretag enligt artikel 2.3 i bilagan,

8) *marknadsordningsförordningen* Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007,

9) *eget varumärke* sådant i varumärkeslagen (544/2019) avsett varumärke och EU-varumärke med vilket innehavaren av varumärket märker sina produkter och med vilket den som med stöd av ett avtal använder varumärket märker de produkter den tillhandahåller.

2 e §

Kommersiella repressalier

Då livsmedelsmarknadsombudsmannen eller domstolen efter att ha utrett ett ärende utifrån fakta kan anta att köparen har vidtagit eller hotat att vidta kommersiella repressalier, ska köparen för att upphäva denna presumtion visa att köparen inte har överträtt det förbud mot kommersiella repressalier som avses i 1 mom.

Bestämmelserna i 2 mom. tillämpas inte vid påförandet av en påföljdsavgift som avses i 12 a §.

3 a §

Förhandlingar på grund av exceptionella omständigheter

Om de omständigheter som rådde när avtalet ingicks exceptionellt förändras på så sätt att den svagare parten i avtalet inte rimligen kunde beakta förändringen i omständigheterna då avtalet ingicks, och förändringen i omständigheterna väsentligen försvagar ställningen för den svagare parten i avtalet, ska den starkare parten i avtalet på den svagare partens begäran förhandla om en ändring av avtalsvillkoren på grund av de exceptionella omständigheterna.

Vid bedömningen av om en part är den svagare parten i avtalet ska avtalets giltighetstid och prissättningsperiodernas längd, antalet alternativa avtalsparter och andra omständigheter beaktas.

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas inte på sådana leveransavtal vars uttryckliga syfte är att på ett sätt som binder parterna avtala endast om att leverantören till köparen vid en viss tidpunkt eller inom en viss tidsperiod levererar en på förhand avtalad mängd av en jordbruksprodukt enligt villkoren i en eller flera engångsleveranser mot ett på förhand avtalat vederlag. Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas inte heller på finansiella instrument som avses i lagen om investeringstjänster (747/2012).

4 a §

Missbruk av förhandlingsposition

Köparen får inte tillämpa ett avtalsvillkor som är oskäligt med tanke på en leverantör som har en betydligt svagare förhandlingsposition. Vid bedömning av oskäligheten ska avtalets hela innehåll, de förhållanden som rådde då avtalet ingicks och därefter samt övriga omständigheter beaktas.

Leverantörens förhandlingsposition ska bedömas i förhållande till köparens förhandlingsposition. En leverantör har en påtagligt svag förhandlingsposition, om leverantören i den näringsverksamhet den bedriver är särskilt beroende av köparen. Vid bedömningen av leverantörens beroende ställning i förhållande till köparen ska beaktas hur stor andel av leverantörens produktion som köparen köper samt andra omständigheter.

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas inte på förbindelser som gäller vederlagets belopp.

4 b §

Förbud mot att kräva vissa uppgifter

Köparen får inte tillämpa ett avtalsvillkor enligt vilket köparen kan kräva att leverantören till köparen lämnar sådan information om sin företagshemlighet, sina tekniska anvisningar eller sina produktionsätt som köparen inte behöver för att uppfylla avtalets syfte eller fullgöra nationella krav eller krav i Europeiska unionens lagstiftning eller sådana krav i fråga om produktionsätten som köparen uttryckligen har förbundit sig till.

Om leverantören med stöd av ett avtal ska ge köparen sådan information som avses i 1 mom., ska köparen för leverantören motivera att informationen behövs och meddela leverantören vad köparen använder informationen till. Köparen får inte använda informationen för något annat ändamål än det som köparen uppgett.

Vad som föreskrivs ovan i denna paragraf tillämpas inte på sådan information som leverantören erbjuder köparen.

4 c §

Förbud mot att gynna köparens varumärke

Om en leverantör är i svagare ställning än köparen i fråga om förhandlingspositionen, ska köparen beakta fördelarna i fråga om följande produkter som leverantören säljer till köparen:

1) jordbruksprodukter, när dessa produkter konkurrerar med sådana jordbruksprodukter som köparen saluför genom att använda sitt eget varumärke som kännetecken för dem,

2) livsmedel, när dessa livsmedel konkurrerar med sådana livsmedel som köparen saluför genom att använda sitt eget varumärke som kännetecken för dem.

Leverantörens förhandlingsposition ska bedömas i förhållande till köparens förhandlingsposition. En leverantör har en påtagligt svag förhandlingsposition, om leverantören i den näringsverksamhet den bedriver är särskilt beroende av köparen. Vid bedömningen av leverantörens beroende ställning i förhållande till köparen ska beaktas hur stor andel av leverantörens produktion som köparen köper samt andra omständigheter.

När ett leveransavtal för jordbruksprodukter eller livsmedel gäller andra produkter än sådana produkter som säljs genom att köparens eget varumärke används som kännetecken för dem, får som villkor för uppkomsten av leveransavtalet eller för avtalsförhållandet eller fortsatta beställningar inte ställas, och köparen får inte annars kräva att leverantören ingår avtal med köparen också om leverans eller tillverkning av sådana jordbruksprodukter eller livsmedel som säljs genom att köparens eget varumärke används som kännetecken för dem eller att leverantören förlänger ett sådant avtal.

5 §

Livsmedelsmarknadsombudsmannen

Livsmedelsmarknadsombudsmannen ger rekommendationer, utlåtanden och förslag som hänför sig till verksamheten inom livsmedelskedjan samt ger aktörerna inom livsmedelskedjan information och råd om god affärssed.

7 §

Tillsyn

Livsmedelsmarknadsombudsmannen övervakar också efterlevnaden av bestämmelserna i 2 a–2 g § och 3 a § 3 mom. och efterlevnaden av de förbud som avses i lagen om företagshemligheter i de leveransavtal som avses i 1 § 2 mom. samt efterlevnaden av bestämmelserna i 3 a § 2 och 3 mom. och 4 a–4 c § i de avtal som avses i 1 § 2 mom.

10 §

Anmärkning

Om en köpare bryter mot 2 a–2 g, 3 eller 4 a–4 c § eller mot artikel 148 eller 168 i marknadsordningsförordningen och överträdelsen är ringa, kan livsmedelsmarknadsombudsmannen ge köparen en anmärkning.

11 §

Offentlig varning

Om en köpare uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot kraven enligt 2 a–2 g, 3, 4 b eller 4 c § eller artikel 148 eller 168 i marknadsordningsförordningen och överträdelsen inte är ringa, kan livsmedelsmarknadsombudsmannen meddela köparen en offentlig varning. En offentlig varning kan meddelas om överträdelsen inte ger anledning till strängare åtgärder. En offentlig varning kan meddelas också en näringsidkare eller en sammanslutning av näringsidkare till vilken den näringsverksamhet som var delaktig i överträdelsen har övergått till följd av ett företagsförvärv eller något annat företagsarrangemang.

11 a §

Förbud som meddelas av livsmedelsmarknadsombudsmannen

Om en köpare bryter mot bestämmelserna i 2 a–2 g, 3, 4 b eller 4 c § eller i artikel 148 eller 168 i marknadsordningsförordningen, ska livsmedelsmarknadsombudsmannen förbjuda köparen att fortsätta med eller förnya förfarandet. Förbudet kan, om det finns särskilda skäl, meddelas att gälla också en person som är anställd hos köparen, eller någon annan som handlar för köparens räkning.

11 b §

Förbud som meddelas av marknadsdomstolen

Om en köpare bryter mot 4 a §, kan köparen förbjudas att fortsätta med eller förnya förfarandet. Förbudet ska förenas med vite, om detta inte av särskilda skäl är obehövt.

Förbud som avses i 1 mom. meddelas av marknadsdomstolen. Marknadsdomstolen kan även meddela ett temporärt förbud som gäller tills saken är slutligt avgjord.

Bestämmelser om meddelande av förbud som avses ovan i 4 § 1 mom. genom beslut av marknadsdomstolen finns i 2 § i lagen om reglering av avtalsvillkor mellan näringsidkare.

Bestämmelser om meddelande av förbud mot ett förfarande som avses ovan i 4 § 2 mom. genom beslut av marknadsdomstolen finns i 6 § i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet.

12 §

Livsmedelsmarknadsombudsmannens rätt att hos marknadsdomstolen ansöka om meddelande av förbud

Bestämmelser om livsmedelsmarknadsombudsmannens rätt att i marknadsdomstolen väcka ett ärende som gäller meddelande av förbud och föreläggande av vite finns i 5 kap. 2 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013).

12 a §

Påföljdsavgift

Om en köpare uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett krav eller ett förbud enligt 2 a–2 g, 3 eller 4 b § eller artikel 148 eller 168 i marknadsordningsförordningen och om överträdelsen är allvarlig, har pågått länge eller upprepats, kan köparen påföras en livsmedelsmarknadspåföljdsavgift. Påföljdsavgift kan påföras också en näringsidkare eller en sammanslutning av näringsidkare till vilken den näringsverksamhet som var delaktig i överträdelsen har övergått till följd av ett företagsförvärv eller något annat företagsarrangemang.

13 b §

Informationsutbytet mellan myndigheter

Livsmedelsmarknadsombudsmannen och en tjänsteman som är anställd vid ombudsmannens byrå har trots sekretessbestämmelserna rätt att av de myndigheter som avses i 2 mom. och av andra som sköter offentliga uppdrag avgiftsfritt få uppgifter som är nödvändiga för skötseln av uppgifter enligt 5 § 1 mom. som hänför sig till fullgörandet av handlingsskyldigheten enligt 5 § 3 mom. eller för att det ska kunna utredas om en överträdelse som avses i 2 a–2 h, 3, 3 a, 4 eller 4 a–4 c § har ägt rum eller äger rum.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Avtal och leveransavtal som har ingåtts före ikraftträdandet av denna lag ska anpassas till denna lag före utgången av november 2026.

2.

Lag

om ändring av 1 kap. 6 § och 5 kap. 2 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) 1 kap. 6 § 2 mom. 7 punkten och 5 kap. 2 § 6 punkten,
sådana de lyder, 1 kap. 6 § 2 mom. 7 punkten i lag 417/2024 och 5 kap. 2 § 6 punkten i lag 1122/2018, samt
fogas till 1 kap. 6 § 2 mom., sådant det lyder delvis ändrat i lagarna 1495/2016, 568/2020, 1287/2021 och 417/2024, en ny 8 punkt som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

6 §

Marknadsrättsliga ärenden

Som marknadsrättsliga ärenden handlägger marknadsdomstolen också följande ärenden som hör till dess behörighet:

- 7) ärenden som avses i 22 § i lagen om leverantörer av kryptotillgångstjänster och om marknader för kryptotillgångar (402/2024),
8) ärenden som gäller meddelande av ett förbud som avses i 11 b § 2 mom. i livsmedelsmarknadslagen.

5 kap.

Handläggning av marknadsrättsliga ärenden

2 §

Vem som har rätt att väcka ett ärende

Ansökan enligt 1 § får göras av

6) en registrerad förening som bevakar näringsidkarnas intressen eller den näringsidkare eller upphandlande enhet mot vilken tillämpningen av ett avtalsvillkor eller avtalspraxis riktas, i ärenden som avses i lagen om reglering av avtalsvillkor mellan näringsidkare, samt också av livsmedelsmarknadsombudsmannen, i de fall som avses i 4 a § och 7 § 2 mom. i livsmedelsmarknadslagen,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20

Statsminister

Förnamn Efternamn

..minister Förnamn Efternamn